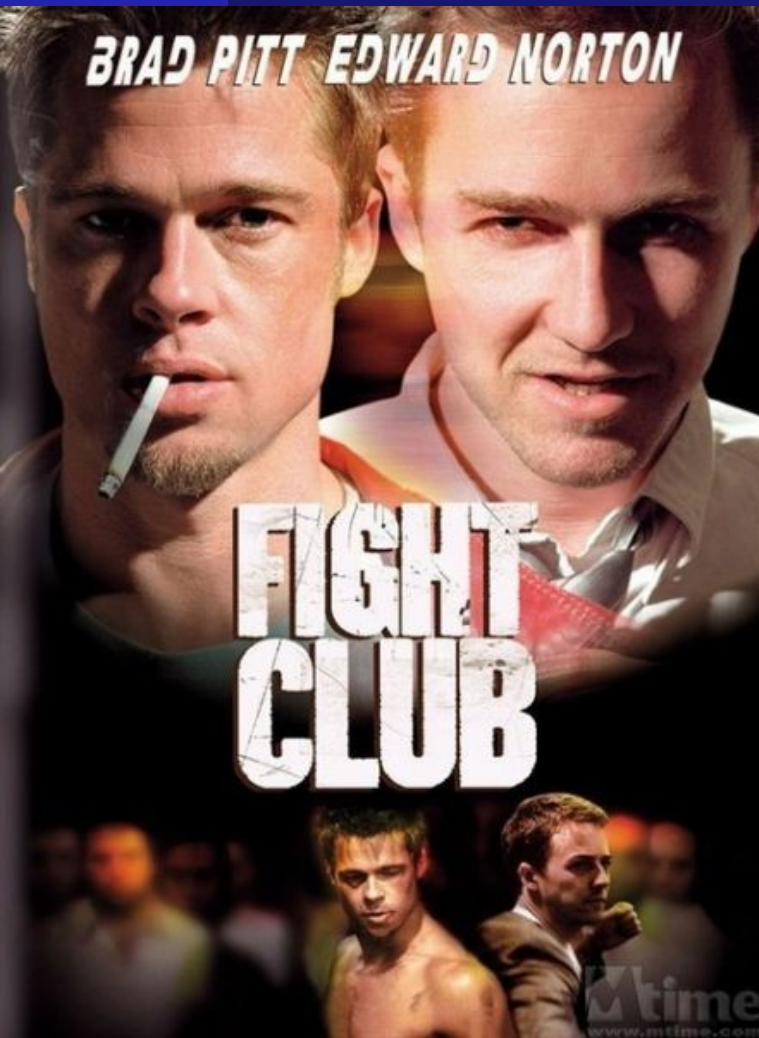

„Where is my mind“: analýza vnitřního vývoje postavy

Otázky a perspektivy

- Ze spektra možných otázek („Nakolik, ev. jak, je film kritikou systému“, „Co film říká o maskulinní identifikaci či konstrukci maskulinity“, ad., ad., ad.)
- A ze spektra možných perspektiv (kritické sociální teorie, genderové studie, psychoanalýza, existenciální filosofie, ad. ad. ad.)

Ze spektra možných otázek a perspektiv volím tyto:

- OTÁZKY: Co se děje s Jackem (ve vztahu k Tylerovi a Marle)? Jaký je jeho vnitřní vývoj?
- PERSPETIVY: / analytická psychologie / okrajově: psychoanalýza / existenciální hledisko /

Při pojednání otázek (témat) z hlediska zvolených perspektiv:

- Je třeba si všímat, „jak je to ve filmu uděláno“, tj. jak je to realizováno specificky filmovými prostředky, tj. v obrazech, ději, dialozích, scénách, záběrech, atd., atd.
- Tj. nemluvit obecně, ale odkazovat se k určitým momentům, prvkům či pasážím filmu a všímat si, „jak je to uděláno“

Jak prezentovat / ilustrovat důležité momenty:

- Tyto ilustrace či odkazy ale nemusíte nutně pouštět, lze je určitým způsobem popsat, jak se to běžně dělá ve filmových studiích
- Př.: Jak nás film „Fight Club“ efektivně vtáhne do děje

Jak nás film Fight Club během pár minut vtáhne do děje?

film nejdříve předkládá konec, tj.
poslední tři minuty v posledním
patře výškové budovy

pak se přesune k obrazu Jackovy
hlavy na Bobových
prsou, tj.
na podpůrnou
skupinu

pak řekne vypravěč:

„Počkat, zabrzdí, začnu od počátku „

potom záběr na Jacka, který
nemůže spát, tj. v období před
podpůrnými skupinami

a teprve pak se dozvíme o fázi předcházející nespavosti, tj. období, kdy byl Jack dobře usazen v bílém límečku, v kanceláři firmy a ve svém stylově zařízeném bytě

Ještě k technické stránce věci: jak si jednoduše přepsat pasáž filmu pro analýzu či ilustraci - příkad:

- *Jack přitíštěn na Bobova prsa / vyrušen zvuky přicházející Marly, vcházející v černých brýlích a se zapálenou cigaretou / V: „a ona všechno zničila“ / M: „tady je rakovina?“ / muži se na ní (vyvedeni z míry) koukají / atd.*

Jak si jednoduše přepsat pasáž filmu pro analýzu či ilustraci:

- filmová gramatika (okénko, záběr, scéna, střih ...) – příliš technické pro naše účely
- vhodnější způsob – kategorie popisu:
 - OBRAZ
 - UDÁLOST (element děje)
 - DIALOGY, PROMLUVY postav
 - VYPRAVĚČ

Kategorie popisu

- OBRAZ (určitý více synchronní element filmu, mezihra částí-celku, figury-pozadí)
- UDÁLOST (element děje, více diachronní, opět mezihra částí a celku, střih, vytváření kontinuity ze záběrů)
- DIALOGY, PROMLUVY postav
- VYPRAVĚČ (rozdíl diegetických a extra-diegetic. složek, diegésis = konstruovaný svět příběhu)

Příklady uvedených kategorií

- záběr na Jacka přitíštěného na Bobova prsa (obraz)
- poté je Jack vyrušen zvuky přicházející Marly, vcházejících v černých brýlách a se zapálenou cigaretou (obraz, děj)
- hlas: „A ona všechno zničila“ (vypravěč)
- Marla: „Tady je rakovina“ (promluva postavy)
- muži se na ni (vyvedeni z míry) koukají (obraz, děj)

Jednoduchý zápis pro analýzu pak může vypadat např. takhle

- *Jack přitištěn na Bobova prsa / vyrušen zvuky přicházející Marly, vcházející v černých brýlích a se zapálenou cigaretou / V: „a ona všechno zničila“ / M: „tady je rakovina?“ / muži se na ní (vyvedeni z míry) koukají / atd.*
- K tomu je možné si dělat poznámky, co je na obrazech, záběrech, střihu či promluvách významného a působivého (z hlediska vaší otázky, tématu, perspektivy)

Zpět k mému tématu

- Pokusím se návodným a zjednodušeným způsobem pojednat téma (vnitřní vývoj postavy Jacka/Tylera) z hlediska zvolených perspektiv
- A pokud to čas umožní, doložit to alespoň tu a tam ilustrací a analýzou vybraných pasáží

Celkový pohled na J./T. vývoj v průběhu filmu

- ve filmu lze vidět určitý dramatický vývoj a rozlišit několik fází (čím J/T prochází):
- zde je potřebné si uvědomit rozdíl mezi SYŽETEM (v jakém pořadí nám to film předkládá, když například začíná od konce) a FABULÍ (průběh událostí ve fikčním světě, fabuli musí divák zkonstruovat ze syžetu – extrémní případy: „Pulp fiction“ „Věčný svit ...“, „Anglický pacient“)

Čím J/T ve filmu prochází?

- fáze bílého límečku a stylového nábytku
- fáze podpůrných skupin a seznámení s Marlou
- objevení Tylera a fungování klubu rváčů
- akce likvidace, konfrontace s Tylerem a s Marlou
- závěrečné vyústění

1. Bílý límeček a stylový nábytek

P. SKOGE Frame, \$29

Lacquered frames with glass fronts are available in a variety of sizes.

A0210C29

closeout

R. SKOGVOKTER Table lamp, \$29

Shades and bases are color coordinated to match any room.

X0090029

FÜR

S
ergetic
n. RA.
2150C79

639

2. Podpůrné skupiny a seznámení s Marlou

3. Objevení Tylera a fungování klubu rváčů

4. Akce likvidace, konfrontace s Tylerem a s Marlou

5. Závěrečné vyústění

Dva způsoby (dvě „cesty“) při analýze filmu

- „od lesu ke stromům“ (tj. udělat si nejprve celkový obraz: klíčové fáze (jakési „kapitoly“), body obratu, pojmenování stěžních témat, motivů, procházejících příběhem, co (kdo) se v ději filmu transformuje, odkud a kam)
- „od stromů k lesu“ (tj. začít analýzou některých klíčových sekvencí)
- obě „cesty“ by se měly doplňovat

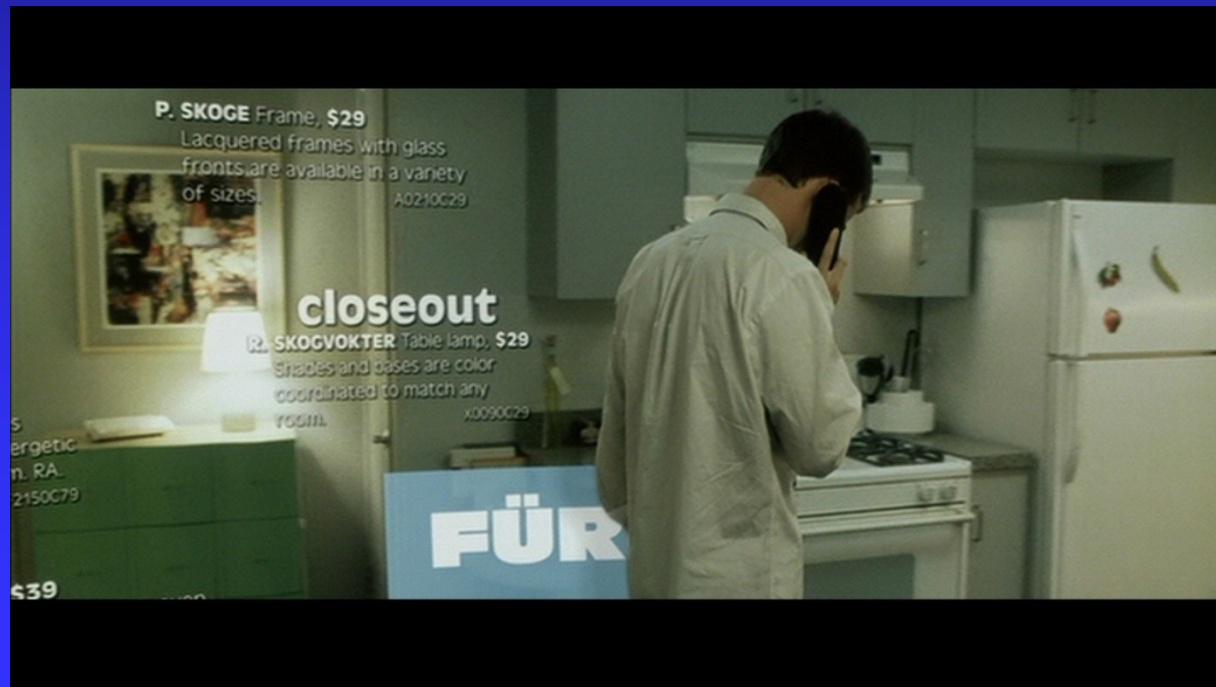
Co se děje s J/T?

– hledisko existenciální

- Stěžejní téma existencialismu: „ÚTĚKY PŘED SVOBODOU“ (Kierkegaard, Heidegger, Sartre, Boss, Binswanger, Frankl)
- Jackův vývoj je možné vidět jako různé fáze a pokusy o osvobození a vyjití z iluzí, kdy každá fáze vede k nové ztrátě svobody a k nové iluzi (přestože celkový pohyb k reflexi, odpovědnosti a svobodě tu vidět lze)

Jackovy pokusy o osvobození

- nejprve pokus o osvobození z otroctví konzumu a kancelářské kariéry

Jackovy pokusy o osvobození

- což vede k iluzivnímu brainwashingu podpůrných skupin, k “bílým obláčkům léčivého světla“ a podobně / ale také k setkání s Marlou

Jackovy pokusy o osvobození

- což postupně vede k iluzivnímu řešení, tj. k rozštěpení (splitting), fungování s „druhým já“

Jackovy pokusy o osvobození

- toto iluzivní „druhé já“ zprvu leccos řeší, dochází k nalezení určité maskulinní identity v klubu rváčů, a také a ke vztahu s Marlou, ale za cenu rozštěpení

Jackovy pokusy o osvobození

- toto řešení však po čase přestává fungovat, „druhé já“ musí neustále přitvrzovat, výsledkem je „akce likvidace“, ničení individuality a ohrožení Marly

Jackovy pokusy o osvobození

- což v samém závěru řeší Jack pokusem převzít odpovědnost a být si vědom, a to za cenu jakéhosi podivného „sebe-obětování“

Pokud přijmeme předpoklad, že Tyler je Jackovo „druhé já“

- potom vzniká otázka, co je podstatou zmíněného „rozštěpení“
- jedna z možných odpovědí bude hledána u analytické psychologie

Co se děje s Jackem - Tylerem?

- analyticko-psychologická interpretace

- První verze:

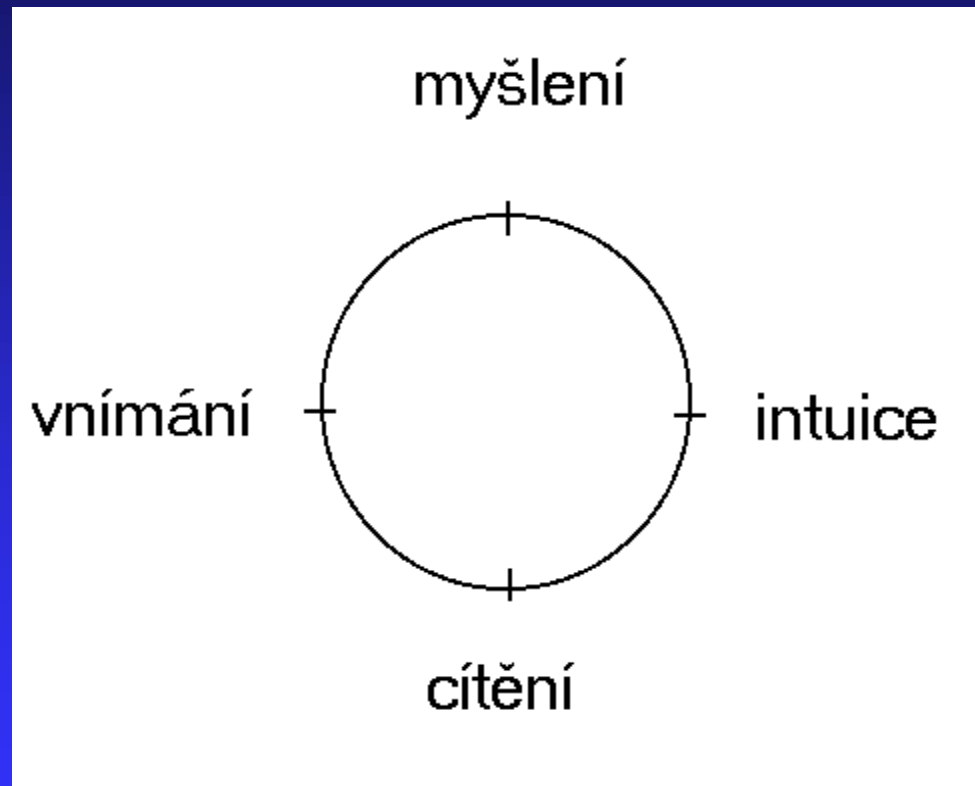
Carol Shumate: *Shadow Boxing with Fight Club: How the Movie Fight Club Illustrates the Problem of the Inferior Function*

- pointa analýzy: Tyler jako Jackova „inferiorní psychická funkce“
- exemplární případ úzce mentalistické interpretace

Psychické funkce

- Způsoby, jakými se ego vztahuje k světu
- habituálně / či aktuálně
- 8 způsobů: extraverse versus introverse / krát vnímání, myšlení, cítění, intuice

Schéma psychických funkcí

Dominující psychická funkce

- Člověk má všechny čtyři funkce
- Dominující (superiorní) funkce – jejímž prostřednictvím se především vztahuje ke skutečnosti
- „Protilehlá“ (viz obrázek) funkce je pak inferiorní (méněcenná)

Inferior function

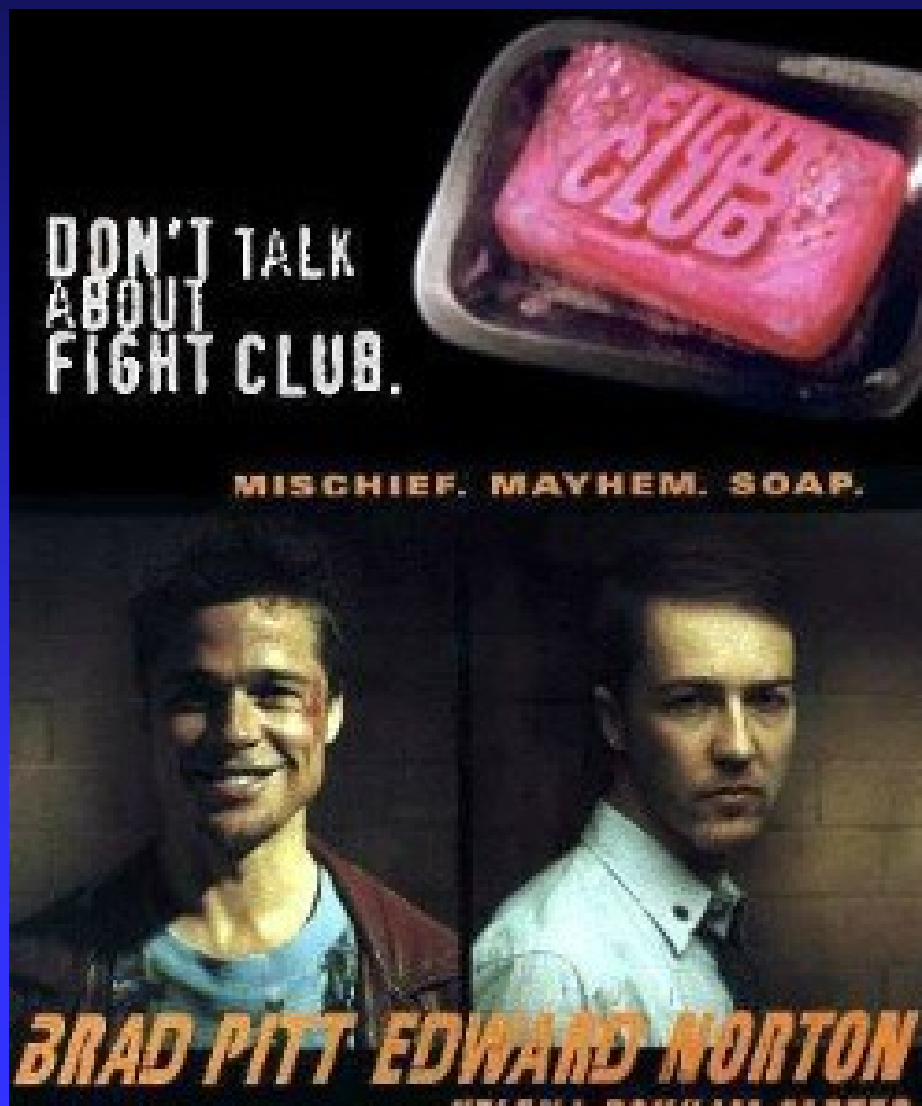
- trouble maker extraordinaire
- both nemesis and vehicle for development

Podle Carol Shumate:

- Fight Club dramatizuje autonomní charakter inferiorní funkce
- tím, že jí antropomorfizuje do samostatného charakteru, který vzniká projekcí protagonisty

extravertní
vnímání

introvertní
intuice

extravertní
vnímání

introvertní
intuice

Vývoj je „tažen“ dynamikou polarit / směřování ke komplexitě

- Přijměme předcházející pojetí inferiorní funkce jako východisko k obecnějšímu předpokladu, že každý způsob přizpůsobení či vztahu k realitě (zvláště je-li jednostranný), generuje svůj protipól, který může působit (a to i destruktivně) jako určitý motor našeho vývoje směrem k úplnosti a komplexitě vztahování ke skutečnosti

Směřování ke komplexitě skrze kompenzující protiklady

- Dvě polaritní figury kompenzující (zprvu destruktivně) Jackovo omezené přizpůsobení a vztahování k realitě
- TYLER – inferiorní (stínová) i superiorní (idealizující) korekce/kompenzace Jackova ega
- MARLA – korekce a kompenzace ve směru vztahovém, emocionálním, integrujícím (možnost objekt. i subjekt. interpretace)

Tyler – superiorní i inferiorní figura

Sekvence: seznámení s T. v letadle:

- *obraz*: záběr na vnitřek letadla, Jack na sedadle se právě probouzí a kouká jak „vyoraná myš“
- k tomu hlas *vypravěče*: Probudíš se na mezinárodním letišti ... když se probudíš v jinou dobu na jiném místě ...
- k tomu *obraz-děj*: jede na eskalátoru, proti němu jede nahoru Tyler
- hlas *vypravěče*: ... můžeš se také vzbudit jako jiný člověk

Sekvence: pokračování

- (po hovoru s ženou vedle na sedadle, v němž řeč o cynickém obsahu jeho práce)
- hlas *vypravěče*: Pokaždé, když příliš ostře startuje nebo přistává letadlo, tak se modlím, aby spadlo, nebo aby se aspoň stala nějaká menší nehoda
- pak *obraz-děj*: letecká nehoda

Seznámení s Tylerem

- Jackova odcizená, povrchně participující existence (jednostranně rozvinuté, povrchně sociálně přizpůsobené ego – „ikeácký styl bydlení“, cynické zaměstnání)
- si přímo říká o kompenzaci, do tohoto prostoru vstupuje Tyler (jako žádoucí ideál i jako destruktivní stín), a také Marla
- analogie s objevením Mefista ve Faustovi (lze vidět v Marle analogii Markétky?)

Seznámení s Tylerem

Sekvence: poračování

- *obraz*: záběr na Jacka a Tylera sedící vedle sebe v letadle
- *Tyler*: (čte instrukce pro provoz v letadle)
... a máte pocit, že nezvládnete povinnosti uvedené na záchranné kartě, požádejte letušku, aby vás přesadila
- *Jack*: Je to spousta odpovědnosti
- *Tyler*: Chcete se vyměnit?

Tyler - Jack

- V úvodním rozhovoru se Jack ukazuje jako nejistý, inhibovaný, chytrý (jemné postřehy)
- Tyler jako sebejistý, akční, manipulující (často - i později - pronášející efektní klišé)
- T: velmi chytré – J: díky – T: A jak to děláte? – J: Co? – T: Že jste tak chytrý – J: Ani nevím – T: Pokračujte v tom ...

Kontext a význam objevení Tylera

- Tyler (jako kompenzující figura) se objevuje v situaci, kdy je tematizováno Jackovo povrchní přizpůsobení, kdy je řečeno, že v takovéto nezakotvené (cynicky přizpůsobené) identitě je snadné se stát někým jiným, kdy je naznačeno, že Jack je sám vnitřně nakloněn nějakému destruktivnímu řešení (pád letadla). Je tu dále téma odpovědnosti, zvládání a metaforicky je naznačena možnost výměny (T: Chcete se vyměnit?)

Výbuch bytu a počátek Klubu rváčů

- Krátce po vstupu Tylera do Jackova života dojde k výbuchu jeho bytu (destrukce oné „ikeácké existence“)
- V tento moment mu zůstávají dvě telefonní čísla: na Marlu a na Tylera, zavolá Tylerovi
- Ubytuje se u Tylera, pod podmínkou, že ho uhodí, tak začnou jejich bitky a klub rváčů

Tyler, jeho aktivity, prostředí

- podvratný promítač (vkládá pornografické obrázky a zvuky do „rodinných“ aj. filmů)
- „partyzán a terorista průmyslového pohoštění“
- iniciuje rvačku, pak Klub rváčů
- zvláštní prostředí jeho domu (jeho vizuální ztvárnění)

Paper street house

Z „ikeáckého hnízda“ do „Paper street house“

- film („továrna na sny“) se vyjadřuje vizuálními prostředky, podobně jako sen
- vizualizace vnitřního vývoje
- kompenzující desintegrace Jackova světa

Čím je Klub rváčů v Jackově vnitřním vývoji

- masivní kompenzací Jackovy do sebe obrácené, pře-kontrolované a inhibované existence
- Podobně jako Jack (který toto zosobňuje) je jak výrazem ideálu síly, spontaneity, tak také stínu potlačené agrese a násilí

Co Jack v této fázi získává

- možnost uniknout svému odcizení
- sebevědomí, sílu, elán, „dotyk života“
- pospolitost „rváčské“ komunity
- maskulinní identitu
- Ale: za cenu rozštěpení , určitou „faustovko-mefistofelovskou“ smlouvou („Nic jí o mě neříkej“)
- tj. za cenu eliminace určitého druhu reflexe, odpovědnosti a svobody

O klubu rváčů se nesmí mluvit

- To lze na rovině Jackova vnitřního vývoje interpretovat tak, že tento druh kompenzace může fungovat pouze tehdy, nebude-li intersubjektivně sdílen a reflektován
- Vzhledem k tomu, jak „klub“ vzniká a jak se šíří, je toto vlastně absurdní
- Což je nápoděd' k tomu, chápat existenci „klubu rváčů“ jinak, než doslovně

JSEM JACKŮV ...

(zvláštní „zvěcnělá“ forma
Jackova sebevyjádření)

- Jsem Jackova prodloužená mícha, beze mě by Jack nemohl regulovat svůj srdeční tep
- Jsem Jackův tračník ..., dostanu rakovinu a zabiju Jacka
- Jsem Jackovo zlomené srdce
- Jsem Jackův probuzený smysl pro ničení

JSEM JACKŮV ...

(zvláštní „zvěcnělá“ forma
Jackova sebevyjádření)

- Možno chápat jako způsob, jakým se uplatňuje Jackova subtilně intuitivní povaha
- ve stavu, kdy se mu nedostává podstatné části žádoucí reflexe, odpovědnosti a svobody
- Zdá se, že i zde je v tomto směru určitý vývoj (viz pozdější: „Jsem Jackův probuzená smysl pro ničení“)

JSEM JACKŮV ...

(příklad v kontextu)

- T: Ty jsi s ní nic neměl
- J: Ne, panebože, ne, vůbec ne
- *obraz*: záběr na Jacka, jak se mračí
- k tomu hlas *vypravěče*: Jsem Jackův stažený žlučník (...) Přilož pušku k mé hlavě a obarvi stěny mým mozkiem

Je zvláštní, že

- s rozštěpením a s nereflektovanou projekcí se tu pojí
- jakási „karikatura“ niterně-spirituálního postoje / příklad:
- *vypravěč*: stal jsem se klidným malým středem světa ...
- (k tomu zvuky hlasitého sexu za stěnou)
- *vypravěč* pokračuje: byl jsem mistr zen ...

Kým je Marla v Jackově vnitřním vývoji

Kým je Marla v Jackově vnitřním vývoji

- Možnost interpretace na objektivní i subjektivní rovině (tj. jak skutečná žena, tak i Jackova Anima – kontrasexuální archetyp)
- zprvu tou, která když se objevila, tak „všechno zničila „ (tj. idylku iluze podpůrných skupin)

Kým je Marla v Jackově vnitřním vývoji

- je tou, která od počátku usvědčuje Jacka ze lži a postupně ho vede k reflexi a přijetí odpovědnosti (za svůj stín)
- čemuž se Tyler úporně brání („Nic jí o mě neříkej“), tedy „Tyler v Jackovi“, tj. Jack v této fázi potřebuje brát „Tylera v sobě“, jako cosi cizího, nebrat za něj odpovědnost
- Př. „Tylerův“, sex s Marlou

Scéna s popálením ruky

- opět cosi pseudo-náboženského, pseudo-spirituálního
- svým charakteristickým způsobem (efektní klišé) dává Tyler způsobení kruté bolesti Jackovi do spiritálních souvislostí
- paralely ke křesťanským tématům: přijetí utrpení, opuštěnost Bohem, vzdát se všeho

T. postupně získává autonomii a nadvládu nad J. a překračuje rámec původní „smlouvy“

- scéna popálení ruky
- scéna s „lidskou obětí“
- přechod k „akci likvidace“

Autonomní působení projikované odštěpené části se postupně pro Jacka stává neúnosným

- podle pravidla „dobrý sluha, špatný pán“
- přesto ale i takto napomáhá Jackovu vnitřnímu vývoji
- a to tím, že (destruktivními důsledky) vede k jeho reflexi a morálnímu uvědomění
- Ke svobodnější, vědomější a odpovědnější existenci tu dochází skrze setkání s vlastním stínem

Formování Tylerovy „armády“ – proměna celkové atmosféry (Jackovy perspektivy)

Nadvláda a autonomie stínu (Tylera) – potlačení individuality

- *vypravěč*: A tak to pokračovalo
- *obraz*: členové dole kopou na dvoře jámy
- shora z amplionu *Tylerův* hlas: Poslouchejte vy magoři, nejste nic zvláštního, nejste krásný ani jedinečný sněhový vločky, jste jen rozkládající se organická hmota
- *vypravěč*: Tyler si vytvořil vlastní armádu
- *Tyler* z ampliónu: Jste pořád zpívající, pořád tancující póvl světa ...

Pokračování nadvlády a autonomie destruktivního stínu (a s tím spojeného Jackova uvědomování)

- scéna, ve které Jack při zápasu překročí meze brutality
- scéna Tylerovy sebevražedné jízdy a autonehody
- gradování brutality akce likvidace
- Bobova smrt
- ohrožení Marly

Jack postupně zjišťuje, že on a Tyler jsou tatáž osoba

- cestuje po světě ve stopách Tylerova působení – aby postupně zjistil, že je pro druhé Tylerem Durdenem
- rozhovor s *Marlou*: Trhni si nohou a neurážej mě. Miluješ mě a pak mě nenávidíš, ukazuješ mi svou citlivou stránku, a pak se změniš v hovado. Tak bych popsala náš vztah, Tylyere

Klíčový rozhovor s Tylerem

Klíčový rozhovor s Tylerem

- J: proč si lidi myslí, že jsem ty?- T: myslím, že víš – J: ne, to nevím – T: ale víš ... řekni to (...) J: jsme stejná osoba – T: no správně J: Tylere, nerozumím tomu – T: hledal jsi způsob, jak změnit svůj život, nemohl jsi to zvládnout sám, jediný způsob, jak to udělat, jsem byl já, vypadal jsem, jak sis přál, že bych měl vypadat, měl jsem tě rád, jak sis to sakra přál, jsem svobodný ve všech směrech, kde ty nejsi ...

Po klíčovém zjištění se Jack pokouší udělat dvě věci

- zachránit Marlu
- a zabránit Tylerovi v konečných důsledcích akce likvidace
- Což je obojí ztvárněno v závěrečné sekvenci

Analýza a interpretace závěrečné sekvence Fight Clubu

Jackovy pokusy zastavit Tylera

- *obrazy*: Jack vbíhá do budovy / běží garážemi / jeho obraz zachycený bezpečnostní kamerou
- zde nachází dodávku s výbušninou a začíná jeho konfrontace a boj s Tylerem

Proměna vzhledu Tylera

- je krátce ostříhaný, oblečený v barevném zápasnickém tílku
- střídá krutý výraz se šaškováním (např. dělá směšná gesta ve stylu nějakého východního zápasu, nebo se mezi bojem s Jackem dívá do zrcadla a „napravuje“ svůj vzhled)

Jackovy pokusy zastavit Tylera

- Tyler svým krutým šaškováním dává Jackovi najevo, jak směšné a absurdní jsou jeho pokusy zastavit ho (tj. sebe sama, nějakým vnějším způsobem)
- Jackův marný boj s Tylerem je prostřídáván záběry průmyslové kamery zachycující, jak se Jack válí po zemi sám, jeho „sólo zápas“
- Ztvárnění iluzivní, „kejklířské“ povahy Jackovy projekce

Pak jakýsi „refrén“ scény z počátku filmu

- *Tyler*: Tři minuty
- *obraz*: revolever mířící do Jackových úst
- *Tyler*: Tak to je počátek, bod nula
- *obraz*: skleněná stěna, skrz ní výhled na město s rozsvícenými věžáky kolem
- *vypravěč*: Myslím, že je to o tom, kam kráčíme

Závěrečná konfrontace (Jack/Tyler)

- *obraz*: Jack skrze sklo vidí dole autobus, z něj vystupuje Marla
- J: Proč je tady
- T: Připravuje se na smrt (...)
- J: Prosím, prosím, nedělej to.
- T: Já to nedělám, my to děláme (...)
- J: Panebože, jsi hlas v mé hlavě
- T: Ty si hlas v mé

Jack / Tyler – pokračování:

- J: jsi zatracená halucinace, jak se tě můžu zbavit? – T: potřebuješ mě – J: ne, nepotřebuju, už tě nepotřebuju – T: stvořils mě, tys vytvořil své poráženecké druhé já, aby ses cejtil líp, musíš za to nést odpovědnost – J: to nesu, za všechno, co jsem vytvořil, a jsem s tím už opravdu smířený, tak prosím, prosímtě, odvolej to, prosímtě

Jack / Tyler - pokračování:

- J: ne, to nemůže být pravda, to není skutečnost, ty nejsi skutečný, tu zbraň nemáš v ruce, ta zbraň je v mé ruce / *obraz*: zbraň v Jackově ruce / *obraz*: Tyler s rukama prázdnýma / T: dobře pro tebe, ale nic se nemění / *obraz*: Jack bere revolver a dává si ho k ústům / T: proč si to dáváš k hlavě? – J: to není jenom moje hlava, ale naše – T: zajímavé (vstává), co s tím chceš dělat, hochu?

Jack / Tyler - pokračování

- *obraz*: Jack odjišťuje zbraň, dává si jí zespoda k hlavě / T: hele, copak nejsem ..., přítel? – J: Tak ... já chci, abys mě vyslechl – T: dobře – J: mám otevřené oči / *obrazy*: dává si zbraň do úst a střílí, střela zasáhla, krev / zbraň padá na zem, zasažený a smrtelně zraněný Jack sedící na židli se hroutí na stranu / Tyler se na něj shora dívá, kolem něj je dým, záběr na zasaženého Jacka

Jack / Tyler – pokračování

- T: co to tu páchne? / záběr Tylera, z úst mu vychází dým, zezadu je vidět, že je taky zraněn, pak padá na zem / Jack tak tak sedí, skoro leží, na židli v podivně šikmé pozici, zdůrazněné záběrem / Jack vstává, drží si krk / jeden z příchozích chlapů: vypadáte hrozně, co se stalo? – J: nic, nic se neděje - druhý chlap: ne, ne, ne pane, on nežertuje, vypadáte příšerně, potřebujete lékaře – J sípá: jsem v pořádku / jeden z chlapů se odvrací (nemůže se na to dívat)

Závěrečné setkání: Jack - Marla

- pak další chlapi vlečou Marlu, ta křičí: au, jsem hrozně naštvaná – J: pust'te ji – M: panebože, ty – J: ahoj Marlo, nechte jí tu se mnou a odneste ty věci, sejdem se dole (...) Marla k němu běží: ty hajzle, jakou šílenou hru to tady hraješ, necháš mě tady (...) / vidí, jak vypadá: bože, co to máš s obličejem? – J: jo / Marla na něj udiveně kouká: co se stalo? – J: neptej se – M: jsi postřelený – J: ano jsem postřelený – M: panebože (bere kapesník a zkouší ho ošetřit)

Závěr: Jack - Marla

- M: kdo ti to udělal? – J: vlastně já sám / J říká zbývajícímu muži: najdi obvaz / M: ty ses střelil sám? – J: ano, ale, to je v pořádku, Marlo, podívej se na mně, já jsem v pořádku – Marla se na něj účastně dívá – J: věř mi (má napuchlé oči a podivnou mrtvolnou barvu), věř mi, všechno bude v pořádku / v tu chvíli začnou vybuchovat okolní výškové budovy, hořet a řítit se, k tomu spustí píseň „Where is my mind“

Závěr: Jack - Marla

Závěr: Jack - Marla

- záběr, jak se ti dva uchopí za ruce stojíc proti skleněné stěně, za níž se odehrává to divadlo / Marla se na něj dívá – Jack se k ní otáčí: poznalas mě v divném období mého života / pak oba stojí a dívají se, budovy se zřítí, poté se na sebe podívají

Konec filmu

- pak začne obraz stroboskopicky blikat, na krátký zlomek okamžiku se objeví obraz nahého muže s odhaleným pohlavím (což ale není při běžném sledování dobře rozpoznatelné) / pak ještě krátce znovu blikající obraz dvojice držící se za ruce / tma, titulky / zní píseň: „Where is my mind“

Závěrečná interpretace:

1. Jack – Tyler
2. Jack – Marla
3. Vyznění závěrečné scény

1) Interpretace: Jack - Tyler

- Po porušení smlouvy Tyler Jackovi potvrdí „totožnost“ jejich dvou osob („jsme stejná osoba“) a vysvětlí mu podstatu kompenzující projekce (a ukáže její iluzivně-kejklářskou povahu)
- Jako by nyní (poté co Jack o něm promluvil s Marlou) i Tyler (tj. tato část jeho osoby) pracoval na jeho uvědomění a integraci
- Je však ještě třeba vše vyhrotit dojít do „bodu nula“

„Bod nula“ – stažení projekcí

- Konec i začátek, kdy spadnou iluze tváří tvář smrti (opět nábožensko/spirituální téma)
- Pro odvrácení smrti milované osoby – Marly (či v subjektiví interpretaci: aby neztratil duši, tj. Animu) musí Jack stáhnout své projekce, tj. přijmout odpovědnost za svou odštěpenou část
- klíčové momenty: „jsi hlas v mé hlavě“, „ty nejsi skutečný“, „ta zbraň je v mé ruce“

Stažení projekcí jako „obět“

- stahování kompenzujících projekcí je bolestný proces
- ve kterém člověk musí obětovat cosi ze sebe
- Jackovo postřelení lze tedy chápat jako takovouto „obět“, ve kterém definitivně přijímá odpovědnost za svojí odštěpenou projekci (vzdává se kompenzačního zisku)
- tím však paradoxně získává sebe sama
- těsně před tím, než se strelí, říká: „chci, abys mě vyslechl“, a „mám otevřené oči“

2) Interpretace: Jack - Marla

- Marla je ta, která od začátku Jacka usvědčuje ze lži a iluzí a vede ho k reflexi, odpovědnosti a integraci

Marla reflektuje Jackovo rozštěpení a vede ho k integraci

- „Miluješ mě a pak mě nenávidíš, ukazuješ mi svou citlivou stránku, a pak se změníš v hovado. Tak bych popsala náš vztah, Tylere“

„Nemluvit o Tylerovi s Marlou“

- Jack porušil „mefistofelskou smlouvu“ s Tylerem (nemluvit o něm s Marlou)
- Tato „smlouva“ (nereflektování projekce odštěpeného) je vlastně „ztráta duše“
- Jejím porušením Jack „získává duši“ (tj. svobodnou, vědomou a odpovědnou existenci) i Marlu

Jack, Tyler, Marla

- Marla je ta, která zprvu „potencuje“ Jackův stín (Tyler se objevuje po setkání s Marlou)
- snaha zachránit Marlu vede Jacka v závěru k sebe-obětování (stažení projekce stínu)
- a toto stažení projekcí k němu (paradoxně v oné absurdní situaci postřelení) přitahuje Marlu
- Jak ale lze chápat závěrečnou scénu?

3) Vyznění závěrečné scény???

(a tedy i celého filmu)

- Jackovo vzezření (mrtvolný vzhled)
- „všechno bude v pořádku“, „poznala jsi mě v divném období mého života“
- dvojice držící se za ruku a hledící vstříc (konvence závěru romance, zde ironizace)
- vybuchující a řítící se budovy
- „Where is my mind“ / blikání / vložený obraz muže s odhaleným pohlavím

Co to všechno dohromady
může znamenat?

Význam/vyznění závěrečné scény

- Z hlediska „hermeneutiky důvěry“, tj. když přitakáme hrdinskému vyprávění (o cestě sebe-obětování) a romanci (o nalezení lásky), a na spíše mentalistické úrovni
- lze scénu číst jako „integrující symbol“, tj. muž a žena držící se za ruce, zahledění do sebe, před nimi tradiční symbol „věží zasažených bleskem“, tj. korekce lidských snah jít nad zdravou, řádnou míru atd.
- To je interpretace na víceméně individuální rovině: hrdina dosáhl integrity, a tím i lásky

Význam/vyznění závěrečné části

- Z perspektivy „hermeneutiky podezření“ a při větším uplatnění kritického (sociálního) hlediska
- si lze více všimnout absurdně-ironických aspektů (mrtvolný vzhled versus romantická situace, „všechno bude v pořádku“ versus obraz zkázy, či jakéhosi podvratného „Tylerova“ vzkazu v podobě vloženého obrazu mužského pohlaví, či také písně „Wher is my mind“)

„Where is my mind“

- Podstatná část naší mysli je v projekcích a pokud jde o projekce odštěpených částí (stínu), je třeba je z těchto projekcí stáhnout
- Ale: je bláhová představa, že po stažení těchto projekcí „všechno bude v pořádku“
- z tohoto hlediska nejsou řídicí se výškové budovy jen symbolem „vnitřního vývoje“
- ale to už by byla jiná interpretace